

Úvod časopisu patrí už viac ako tri roky rubrike *Návod na prežitie*, ktorú sme založili v roku 2022 ako reakciu na ruskú agresiu voči Ukrajine. Aktuálne sme do nej oslovili Róberta Blaška, riaditeľa spojených kultúrnych centier Stanica a Nová synagóga v Žiline, a Milana Stanca, autora inštalácie *vDoma*. Tá bola v prvom roku agresie umiestnená pred budovu Novej synagógy v Žiline s tým, že bude hrôzy vojny pripomínať až do dňa jej ukončenia. Keď píšem tieto riadky, máme za sebou sériu často kontroverzných postojov Donalda Trumpa vrátane útoku na Volodymyra Zelenského v Oválnej pracovni Bieleho domu. Najnovšie je v hre návrh na tridsaťdňové prímerie, s ktorým Ukrajina súhlasí, ale Rusko si dáva nespĺniteľné podmienky. V nadväznosti na túto rubriku sme zaradili recenziu Petra Megyešiho na výstavu Kristiána Németha *Fragment of fragility* nielen preto, lebo je skvelo napísaná, ale aj preto, lebo sa dotýka obecného fenoménu – vzrastajúceho pocitu ohrozenia, našej zraniteľnosti rovnako osobnej, ako aj civilizačnej. V nasledujúcej rubrike

ponúkame recenzie troch výnimočných výstav, dve z nich sa viažu na domáce podujatia, jedna reflektuje výstavu v Ludwigovom múzeu v Kolíne nad Rýnom. Gabriela Kisová píše o Cene Oskára Čepana 2024, ktorá sa po vynútenej ročnej pauze vrátila na scénu a priniesla silné výpovede troch minuloročných laureátok – Kvet Nguyen, Svetlany Fialovej a Paulíny Malinowskej. Napriek tomu, že cena existujúca na Slovensku od roku 1997 prešla mnohými premenami, od zvýšenia vekovej hranice až po rozhodnutie odmietnuť formát súťaže, a nevyhla sa ani kritike, má svoje opodstatnenie. Motivuje nielen k vzniku nových finančne krytých diel, ale cez zahraničné rezidenčné pobyty laureátov a laureátok aj k získaniu praktických skúseností z fungovania artworldu. Alexandra Tamášová nazvala recenziu výstavy umeleckého duu Julie Gryboš a Barbory Zentkovej v Galérii Jána Koniarka *Terapia umením*. I keď ona sama dáva prednosť „umeniu, ktoré má v sebe kus špiny a expresie“, oceňuje, že autorky vytvorili „priestor ľahkosti, vzdušnosti a bezčasia... ktorý pôsobí terapeuticky“ a vo svete plnom apokalyptických udalostí môže ponúknuť dočasný azyl. Jozef Cseres, ktorý prednáša estetiku, filozofiu hudby, výtvarného umenia a intermédií na Masarykovej univerzity v Brne, je jedným z mála teoretikov cestovateľov a pre náš časopis dlhodobo mapuje významné výstavy v neďalekom i vo vzdialenejšom svete. Aktuálne prináša analýzu dvojvýstavy Benjamina Pattersona (1934 – 2016) a Ursuly Burghardtovej (1928 – 2008), ktorú bolo možné vidieť až do začiatku februára tohto roka v Ludwigovom múzeu v Kolíne nad Rýnom. Zatiaľ čo Patterson je relatívne známy umelec, kovové objekty a inštalácie Burghardtovej zo 60. rokov sú veľkým objavom, podobne ako výstava americkej konceptuálnej umelkyne Ellen Harveyovej v Múzeu moderného umenia v Salzburgu, o ktorej písal Cseres pre *Profil* v roku 2022.

Do rubriky *Profil Profilu* sme zaradili tvorbu výtvarníčky, slam poetky a aktivistky Gabriely Birošovej, ktorá je od roku 2023 doktorandkou v ateliéri digitálnych médií profesora Michala Murina v Akadémii umení v Banskej Bystrici. O jej tvorbe píše Alena Vrbanová, ktorá s mladou umelkyňou, ktorej „ambíciou je tvoriť bezodpadové umenie“, pripravila aj rozsiahly rozhovor. Katarína Rusnáková si pre rubriku *Fem pozitív* vybrala video Evy Filovej *Možnosť voľby*, ktoré vzniklo v roku 2003 v kontexte návštevy pápeža Jána Pavla II. na Slovensku, a spolu s recenziou Lenky Kukurovej na prvú monografiu autorky (*Nebudeme ticho*, 2024) sa k odbornej i širšej kultúrnej verejnosti dostávajú dôležité informácie o jednej z prvých feministických a aktivistických domácich umelkýň. S potešením môžeme konštatovať, že jej profil napísaný v spolupráci s Miroslavou Urbanovou bol zaradený aj na dôležitú platformu *Secondary Archive* (<https://secondaryarchive.org/artists/eva-filova/>), ktorú iniciovala a od roku 2021 koordinuje Katarzyna Kozyra Foundation s dôrazom na mapovanie tvorby výtvarníčok zo strednej a z východnej Európy a najnovšie i z Ukrajiny, Bieloruska a krajín Balkánu.

Okrem toho sme do čísla zaradili pokračovanie štúdie Zory Rusinovej, ktorá si ako tému vybrala zobrazenie krajiny v slovenskom vizuálnom umení. V prvej časti, ktorá bola uverejnená v poslednom minuloročnom čísle, sa zamerala na vplyv rôznych ideológií na domácu kultúru a umenie od 19. storočia po súčasnosť. V aktuálnom čísle uverejňujeme druhú časť, kde sa zamerala na reprezentáciu prírody v kontexte ekologických hnutí s dôrazom na výzvy antropocénu. V stálej rubrike *Post scripta*, ktorú v roku 2016 inicioval Juraj Mojžiš, dostala priestor recenzia výstavy Rudolfa Filu (1932 – 2015), ktorá po desiatich rokoch, ktoré uplynuli od jeho poslednej retrospektívy (*Oslava maľby*, Galéria mesta Bratislavy, 2016), opakovane vracia jeho dielo do verejnej diskusie.

Kristián Németh: *Herbár času I (detail)*, 2024, objekt, kvety, epoxidová živica, polystyrén, detail. Foto: isonative. So súhlasom autora a Gandy Gallery